

“МОНГОЛЫН ХӨРӨНГИЙН БИРЖ” ТӨРИЙН ӨМЧИТ ХУВЬЦААТ КОМПАНИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГЫН БОДЛОГО

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү эрсдэлийн удирдлагын бодлогын зорилго нь “Монголын хөрөнгийн бирж” төрийн өмчит хувьцаат компани (цаашид “МХБ” гэх)-ийн үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх, стратеги зорилтыг хэрэгжүүлэх, урт хугацааны өсөлт, бизнесийн тогтвортой байдлыг хангахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор байгууллагын үйл ажиллагаанд учирч болох эрсдэлийг тодорхойлох, үнэлэх, удирдах, арга хэмжээ авах, үр дүнг хянаж, тайлагнах тогтолцоог бий болгох, эрсдэлийн соёлыг төлөвшүүлэхэд оршино.

1.2. Эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаа, тайлагнал нь доороос дээш чиглэсэн байх ба эрсдэлийн удирдлага, хяналт хариуцлага нь дээрээс доош чиглэсэн бүтэцтэй байна.

1.3. Эрсдэлийн удирдлагын бодлогыг хэрэгжүүлэхдээ дараах зарчмыг баримтална. Үүнд:

1.3.1. эрсдэлийн удирдлага нь байгууллагын стратеги зорилтуудын биелэлтэд бодит хувь нэмэр оруулахуйц зохион байгуулалттай, цаг үетэйгээ нийцсэн, өөрчлөлтөд уян хатан байх;

1.3.2. эрсдэлийн удирдлага нь шийдвэр гаргах үйл явцын нэг хэсэг тул бодит мэдээлэлд тулгуурласан байх;

1.3.3. эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхдээ байгаль орчин, нийгэм, оролцогч талуудад нөлөөлж болзошгүй сөрөг үр дагавруудыг авч үздэг байх;

1.3.4. эрсдэлийг тодорхойлох, үнэлэх, арга хэмжээ авах, тайлагнах, хянах үйл явцыг тасралтгүй, үр дүнтэй хэрэгжүүлэх;

1.3.5. МХБ-ийн ажилтан бүр өөрийн үүрэг хариуцлагын хүрээнд үүсэж болзошгүй эрсдэлийг таньж мэдэх, мэдээлэх, удирдаж, хянах соёлыг хэвшүүлэх.

1.4. МХБ нь эрсдэлийн удирдлагын зүй зохистой тогтолцоог бий болгож, эрсдэлийн удирдлагыг хараат бус байдлаар зохион байгуулж, үүрэг хариуцлагыг оновчтой хуваарилна. Уг тогтолцооны үр дүнтэй байдалд Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дэргэдэх Аудитын хороо тогтмол хяналт тавьж ажиллана.

1.5. Энэхүү бодлогыг хэрэгжүүлэх зорилгоор бусад нарийвчилсан дүрэм, журам, гарын авлага, заавар, зөвлөмжийг боловсруулж, дагаж мөрдөнө.

Хоёр. Эрсдэлийн удирдлага, хяналтын бүтэц, зохион байгуулалт

2.1. МХБ-ийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг хэвийн явуулахын тулд байгууллагын ажилтан бүр эрсдэлээ ухамсарласан зөв хандлага, зан байдал,

үйлдэл бүхий соёлыг төлөвшүүлж түгээх, эрсдэлийг байгууллагын бүх түвшинд үр дүнтэйгээр удирдах засаглалын зарчмуудыг мөрдөж ажиллана.

2.2. МХБ нь эрсдэлийн удирдлагын засаглалыг дараах гурван хамгаалалтын түвшинд тулгуурлаж хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

2.2.1. Хамгаалалтын 1 дүгээр түвшин: МХБ-ийн бүх алба, нэгж тус бүр 1 дүгээр түвшний эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж ажиллана. Алба, нэгж тус бүр хариуцаж буй үйл ажиллагаатай холбоотой эрсдэлийг хянаж ажиллах бөгөөд эрсдэл учирсан тохиолдол бүрд эрсдэлийг тодорхойлох, үнэлэх, хянах, тайлагнах, бууруулж ажиллах чиг үүрэгтэй байна.

2.2.2. Хамгаалалтын 2 дугаар түвшин: МХБ-ийн эрсдэлийн удирдлагын чиг үүрэг бүхий нэгж болон Гүйцэтгэх захирлын дэргэдэх захирлуудын зөвлөл нь 2 дугаар түвшний эрсдэлийн удирдлагын хяналтыг хэрэгжүүлж ажиллана. Эрсдэлийн удирдлагын чиг үүрэг бүхий нэгж нь хамгаалалтын 1 дүгээр түвшний хүрээнд хийгдсэн эрсдэлийн удирдлагын явцад хяналт мониторинг хийж, зөвлөмж өгөх ба Захирлуудын зөвлөлөөр тайланг хэлэлцүүлж, эрсдэлийг бууруулах чиглэлд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ болон эрсдэлийн удирдлагатай холбоотой бодлого, журам, зааврыг шинэчлэн боловсруулах ажлыг хариуцан ажиллана.

2.2.3. Хамгаалалтын 3 дугаар түвшин: МХБ-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дэргэдэх Дотоод аудитын алба нь эрсдэлийн хамгаалалтын 1 болон 2 дугаар түвшний эрсдэлийг удирдах үйл ажиллагаанд мониторинг хийх болон эрсдэлийн удирдлагын бодлого, холбогдох журам, зааврын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, үнэлэлт дүгнэлт гаргаж, эрсдэлийг бууруулах талаар зөвлөмж өгөх ба Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дэргэдэх Аудитын хороонд тайлагнаж ажиллана.

Зураг 1. МХБ-ийн эрсдэлийн удирдлагын засаглалын зураглал

2.3. Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дэргэдэх Аудитын хороо нь эрсдэлийн удирдлагын тайланд үндэслэн жил бүр байгууллагын үйл ажиллагаанд материаллаг нөлөө үзүүлж болзошгүй эрсдэлүүдийг үнэлэх, холбогдох бодлого, журам заавар, арга аргачлалыг сайжруулах чиглэлд зөвлөмжийг гарган Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, зөвлөмжийн хэрэгжилтэд хяналт тавина.

Гурав. Эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо, үе шат

3.1. МХБ нь эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхдээ дараах үе шатыг баримталж ажиллана. Үүнд:

- 3.1.1. гадаад болон дотоод нөхцөл байдлыг тодорхойлох;
- 3.1.2. эрсдэлийг тодорхойлох, илрүүлэх;
- 3.1.3. эрсдэлийг үнэлэх;
- 3.1.4. эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, бууруулахад чиглэсэн зохих арга хэмжээг авах;
- 3.1.5. тайлагнах, хяналт тавих.

3.2. МХБ-ийн гадаад нөхцөл байдлыг тодорхойлохдоо дараах асуудлуудыг багтаана. Үүнд:

- 3.2.1. олон улсын болон Монгол Улсын эдийн засаг, технологи, санхүү, хууль эрх зүйн байдлын хүчин зүйлс;
- 3.2.2. байгууллагын зорилгод нөлөөлж болохуйц хүчин зүйлс, чиг хандлага;
- 3.2.3. хөрөнгийн зах зээлийн оролцогч талуудын харилцаа, ойлголт, үнэ цэнэ, хэрэгцээ ба хүлээлт
- 3.2.4. шаардлагатай бусад.

3.3. МХБ-ийн дотоод нөхцөл байдлыг тодорхойлохдоо дараах асуудлуудыг багтаана. Үүнд:

- 3.3.1. алсын хараа, эрхэм зорилго, үнэт зүйлс;
- 3.3.2. засаглал, байгууллагын бүтэц, үүрэг хариуцлага;
- 3.3.3. стратеги бодлого, зорилго, зорилт, төлөвлөгөө;
- 3.3.4. холбогдох дүрэм журам заавар, зөвлөмжүүд;
- 3.3.5. санхүүгийн ажил гүйлгээний нягтлан бодох бүртгэл, тайлагнал;
- 3.3.6. мэдээллийн сан, мэдээллийн урсгал, мэдээллийн аюулгүй байдал;
- 3.3.7. удирдлагын мэдээллийн систем, удирдлагын шийдвэр;
- 3.3.8. байгууллагын соёл, ажилтнуудын харилцаа, мэргэжлийн ёс зүй;
- 3.3.9. гэрээний харилцаа, хэрэгжилт болон үүрэг хариуцлага гэх мэт.

3.4. МХБ-ийн Дотоод аудитын алба нь МХБ-ийн бусад алба, нэгжүүдтэй хамтран учирч болох эрсдэлийг тодорхойлж, илрүүлж ажиллана. Эрсдэлийг тодорхойлохдоо дараах хүчин зүйлсийг харгалзана. Үүнд:

- 3.4.1. эрсдэлийн шинж чанар;
- 3.4.2. эрсдэлийн эх үүсвэр;
- 3.4.3. эрсдэлийн шалтгаан;
- 3.4.4. эрсдэлийн нөлөө, үүсэх үр дагавар.

3.5. МХБ-ийн алба, нэгж тус бүр нь бүхий л үйл ажиллагаандаа хяналтын тогтолцоог бий болгож учирч болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэхийг зорьж ажиллах бөгөөд болзошгүй, эсхүл гэнэтийн эрсдэл учирч болохоор нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд Дотоод аудитын алба нь эрсдэлийн удирдлагын бодлогын хэрэгжилт, байгууллагын өдөр тутмын үйл ажиллагаанд мөрдөж буй бодлого, дүрэм

журмын хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийж, шалгуур үзүүлэлт, хүлээгдэж буй төлөв байдалтай харьцуулан ач холбогдлын түвшнээр нь ангилж үнэлгээг тогтмол хийнэ.

3.6. МХБ-ийн Дотоод аудитын алба нь эрсдэлийн үнэлгээнд тулгуурлан бусад алба, нэгжтэй хамтран эрсдэлийг бууруулах сонголтуудыг боловсруулж, эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

3.7. МХБ-ийн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагааг сайжруулах, үр дүнг харьцуулах, хэмжих зорилгоор эрсдэлийн удирдлагын үйл явц ба түүний үр дүнг хэмжиж, хамгаалалтын 2 ба 3 дугаар түвшний нэгжүүд буюу гүйцэтгэх удирдлага болон Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дэргэдэх Аудитын хороонд тогтмол тайлагнаж ажиллана. ТУЗ-ийн дэргэдэх Аудитын хороо болон гүйцэтгэх удирдлага нь тухайн тайланд үндэслэн мониторинг хийж, эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаа, түүний хэрэгжилтэд хяналт тавьж, эргэх холбоо үүсгэн ажиллана.

Дөрөв. Эрсдэлийн төрөл, удирдах арга хэрэгсэл

4.1. Байгууллагын үйл ажиллагаанд материаллаг, материаллаг бус нөлөө үзүүлж болзошгүй эрсдэлийг дараах байдлаар тодорхойлж, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр ажиллана. Үүнд:

ЭРСДЭЛ	ТОДОРХОЙЛОЛТ	АВАХ АРГА ХЭМЖЭЭ
Стратегийн эрсдэл	Бизнес, эдийн засаг, өрсөлдөөн хууль эрх зүй, улс төрийн орчны өөрчлөлтөөс шалтгаалан байгууллагын бизнесийн гүйцэтгэл, хэтийн хөгжил, стратегийг хэрэгжүүлэхэд материаллаг сөрөг нөлөө үзүүлэхүйц эрсдэлүүд	-Дэлхийн хөрөнгийн зах зээлийн тренд, инноваци, өрсөлдөгчдийн үйл ажиллагааг байнга ажиглаж, хянах; -Байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх гадаад, дотоод хууль эрх зүйн орчны өөрчлөлтийг тогтмол хянаж, түүнд бэлтгэх; -Шинэ зах зээл, бүтээгдэхүүний төслийн хяналтыг хариуцлагатайгаар хэрэгжүүлж, стратеги, нөөцийн хуваарилалтыг цаг тухайд нь уян хатан байдлаар зохион байгуулах.
Үйл ажиллагааны эрсдэл	Байгууллагын дотоод процессийн алдаа дутагдал, мэдээллийн технологи, програм хангамж, системийн хүчин чадал, осол гамшиг, гадаад бусад хүчин зүйлсийн улмаас үйлчилгээ үзүүлэх боломжгүй байдалд хүрэх, нэр хүндийн эрсдэл учрах	-Компанийн засаглал, тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөр хэрэгжүүлэх; -Хүн, процесс, технологид суурилсан үйлчилгээний хяналтыг хэрэгжүүлэх; -Байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны загварыг оновчтой зохион байгуулах; -Хүний нөөцийн бодлого журамтай байх; -Байгууллагын үйл ажиллагаа явуулж буй байр, дата төвийн аюулгүй байдал, үйл ажиллагааны тасралтгүй байдлыг хангах зохицуулалтуудыг хийх; -Бизнесийн тасралтгүй ажиллагааны хөтөлбөр /Business continuity plan-BCP/-ийг боловсруулж хэрэгжүүлэх.
Санхүүгийн эрсдэл /зээлийн, зах зээлийн эрсдэл, хөрвөх	Зах зээл, эдийн засгийн хямрал, ханш, хүү, инфляцын огцом өөрчлөлтөөс үүдэн орлого болон хөрөнгийн хэмжээнд хүлээж болзошгүй эрсдэлүүд, хөрөнгө оруулалт,	- НББ-ийн бодлогын баримт бичгийг баталж мөрдөх; - Санхүүгийн бүртгэл, тайлагналыг СТОУС, холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу гаргаж, ил тод мэдээлдэг байх;

чадварын эрсдэл/	санхүүжилтийн удирдлагыг хэрэгжүүлээгүйгээс хүлээх эрсдэл, төлбөрийн чадвараа алдах эрсдэл, хөрвөх чадварын эрсдэл	зохистой алдагдал, төлбөрийн эрсдэл,	- Дотоод хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэх; - Эрсдэлийн сантай байх ба түүнийг зохих журам, зааврын дагуу хуримтлуулах, зарцуулах; - Макро эдийн засаг, геополитикийн хүчин зүйлстэй уялдсан зээл, хөрөнгө оруулалтын бодлогыг хэрэгжүүлэх; - Санхүүгийн оновчтой төлөвлөлт, дахин төлөвлөлт хийх.
Мэдээллийн аюулгүй байдал, технологийн эрсдэл	Компьютер, програм хангамжид зөвшөөрөлгүй хандах, ашиглах, тасалдуулах, өөрчлөх, мэдээлэл задруулах, өгөгдөл болон систем устгагдсаны улмаас үйлчилгээ үзүүлэх боломжгүй байдалд хүрэх, санхүүгийн алдагдал болон нэр хүндийн эрсдэл учрах	зөвшөөрөлгүй ашиглах, өөрчлөх,	-Мэдээллийн аюулгүй байдлын хүлээн зөвшөөрөх эрсдэл /risk appetite/-ийг тодорхойлох; -Кибер довтолгооноос хамгаалах бэлэн байдалд дүн шинжилгээ хийх; -Кибер аюулгүй байдлын хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх; -Мэдээллийн технологийн системийн гүйцэтгэлийг тогтмол хянах, хүчин чадал, засвар үйлчилгээ, гамшгийн үеийн төлөвлөлтийг хийх.
Хууль эрх зүйн эрсдэл	Холбогдох хууль тогтоомж, дүрэм журам, гэрээний үүргээ зөрчих, дагаж мөрдөөгүйгээс алдагдал хүлээх эрсдэл	хууль тогтоомж, үүргээ үүсэх	-Хууль эрх зүйн нийцлийг хянах, хэрэгжүүлэх этгээдийг томилох; -Зохицуулагч байгууллагуудтай байнгын холбоотой ажиллах; -Хууль эрх зүйн нийцэл, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хянах дотоод бодлогыг боловсруулж, түүнийг хэрэгжүүлэх талаар бүх ажилтнуудад сургалт зохион байгуулах.
Хяналт зохицуулалтын эрсдэл	Үнэт цаасны зах зээл дэх өөрийгөө зохицуулах байгууллагын үүргээ хэрэгжүүлээгүйгээс үүсэх эрсдэл	зах зээл дэх үүргээ үүсэх	-Хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор хараат бус хяналт зохицуулалтын бүтцийг бий болгох; -Үнэт цаасны бүртгэл, арилжааны хяналтыг зүй зохистой, үр дүнтэй хэрэгжүүлэх

4.2. Энэхүү бодлогын 4.1-д заасан үндсэн эрсдэлээс гадна МХБ-ийн үйл ажиллагаанд учирч болзошгүй бусад эрсдэл, шинэ бүтээгдэхүүн, зах зээл, өөр төрлийн үйл ажиллагаа нэвтрүүлсэнтэй холбоотой эрсдэлийг Дотоод аудитын алба болон МХБ-ийн нэгж тухай бүр тодорхойлж, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээний саналыг Дотоод аудитын албанд хүргүүлнэ.

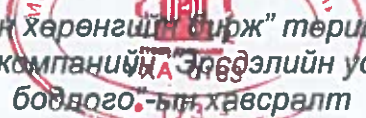
4.3. МХБ нь эрсдэлийн хүлээн зөвшөөрөх хэм хэмжээг хууль тогтоомж, зохицуулагч байгууллагын тавьсан хязгаар үзүүлэлтүүд, стратеги болон бизнес зорилтын хүрээнд хүлээж болох эрсдэл, тэдгээрийг удирдах хэм хэмжээнд тулгуурлан эрсдэлийн төрөл бүрээр ялгаатай тогтоож, тэдгээрийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, тайлагнаж ажиллана.

4.4. МХБ нь энэхүү бодлогын хавсралтад заасан дүрэм, журмын хүрээнд эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж ажиллана.

4.5. Дотоод аудитын алба нь эрсдэлийг үнэлэх арга аргачлалыг боловсруулж батлуулан хэрэгжүүлж ажиллана.

4.6. МХБ нь эрсдэлийн сантай байж болох ба түүнийг хуримтлуулах, захиран зарцуулах журмыг Төлөөлөн удирдах зөвлөл тогтооно.

-----o0o-----

"Монголын хөрөнгийн бирж" төрийн өмчийн
хувьцаат компанийн эрсдэлийн удирдлагын
бодлого-ын хавсралт

**Биржийн үйл ажиллагаанд эрсдэлийг удирдах хүрээнд мөрдөгдөх
дүрэм, журам, зааврын жагсаалт**

№	Журам, зааврын нэр
1	МХБ-ийн Арилжааны журам
2	Үнэт цаасны бүртгэлийн журам
3	Үнэт цаас гаргагчаас олон нийтэд хүргэх мэдээллийн журам
4	МХБ-ийн үнэт цаасны үнийн индекс тооцох журам
5	Гишүүнчлэлийн журам
6	Хяналт, шалгалтын журам
7	Үнэт цаасны анхдагч зах зээлийн арилжааны журам
8	Засгийн газрын үнэт цаасны анхдагч зах зээлийн арилжааг зохион байгуулах заавар
9	Арилжаа зохион байгуулах заавар
10	Үнэт цаасны арилжаанд оролцох эрх олгох журам
11	Бүртгэлтэй компаниудаас цахим хэлбэрээр мэдээлэл ирүүлэх заавар
12	Гишүүн компаниудаас цахим хэлбэрээр мэдээлэл ирүүлэх заавар
13	МХБ-ийн гишүүдийн ажилчдын ёс зүйн дүрэм
14	МХБ-ийн мэдээллийн журам
15	Өргөдөл, гомдол хүлээн авах заавар
16	Хамтын хаалттай хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгж эрхийн бүртгэлийн журам
17	Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны бүртгэлийн журам
18	Зах зээл үүсгэгчийн үйл ажиллагааны журам
19	Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай заавар
20	Жижиг мөнгөн сангийн үйл ажиллагааны журам
21	Бараа, материал, ажил үйлчилгээ худалдан авах, ашиглах үйл ажиллагааны журам
22	Тооллого явуулах журам
23	Дараа тайлан гаргах журам
24	Дотоод хяналтын журам
25	Мэдээлэл технологийн албанд учирч болзошгүй гамшгаас гарах төлөвлөгөө
26	Мэдээллийн технологийн цогц журам
27	Галын аюулгүй байдлын тухай журам